A népbiztosítás.

A gazdaságilag gyengébb népelemek sokáig nem élvezhették az életbiztosítás előnyeit. A minimális biztosítási összeg 1200 usque 1800 K-ban volt megállapítva, ami relatíve magas biztosítási díjak fizetését tette szükségessé. Annál népszerűbbek voltak a Németországban, Franciaországban, Angliában és másutt is fennálló halálozási pénztárak. Ezek halálozás esetén kisebb összegéket juttattak tagjaik részére a temetkezési költségek fedezése, vagy az életben maradt családtagok támogatása céljából. Ezek többnyire csak valamely kisebb területen és csak bizonyos foglalkozási ágban működtek, kevés taggal rendelkeztek és biztosítási technikájuk tökéletlen volt. Viszont azonban igen nagy mértékben valósították meg a társulás és a kölcsönösség elvét, míg ezzel szemben a népbiztosításban a jövedelemszerzési tendencia túlsúlya tapasztalható.

A népbiztosítás kifejlődése Angliában vette kezdetét. Megindítója a londoni „Prudential Assurance Company" volt, amely a szegényebb néposztályoknak az életbiztosításba való bevonásával akarta az üzletkörét szélesbíteni. E célból egyszerűsítette a felvételi feltételeket és könnyített a járulékfizetéseken. A társaság 1854-ben kezdett munkásbiztosítással (industrial insurance) foglalkozni. 1907-ben Angliában már több mint 267 millió fontra rúgott a népbiztosítás által képviselt összeg, a biztosítási kötvények száma pedig 26,858.618 volt. Míg az utóbbiak száma tekintetében Angliáé a népbiztosítás terén a vezetőszerep a kultúrországok között, addig a biztosítási összegek tekintetében az amerikai Egyesült-Államok vezetnek. Majd két és fél milliárd dollárnyi összeget biztosított 1907-ben az Unióban a népbiztosítás. Németország e tekintetben ily nagy számokkal nem dicsekedhetik, viszont azonban a német népbiztosítási fejlődése szabályosabb és egyöntetűbb. 1907-ben a biztosítási kötvények száma 6,402.153 volt, a biztosított összeg 119,701,685.511-ra rúgott. Mindezt tekintetbe véve, bámulatosan rohamosnak kell azt a fejlődést tartanunk, amelyen a magán népbiztosítás ötven év alatt keresztül ment.

A népbiztosítás a kis- és gyakran bizonytalan jövedelmű néposztályok érdekeinek kielégítését célozza. A népbiztosító társaságok által kifizetett összegeknek az a rendeltetésük, hogy a családtag utolsó betegsége, halála és temetése okozta költségek fedezésére szolgáljon, és a családot haláleset után következő nehéz időkben is esetleg segítse; hogy a bizonyos nagyobb kiadásokkal járó események (a katonai szolgálat, házasságkötés stb.) idején a szükséges összegek előteremtésének a lehetőségét biztosítsa.

A magánbiztosító-társaságok üzleti szellemben vezetett vállalatok, ép úgy, mint az életbiztosító-társaságok általában. De azért sok tekintetben eltérnek amazoktól. Tagjaikat a felvételkor nem vetik alá orvosi vizsgálatnak. De azért a népbiztosító-társaságoknál sem biztosítnató mindenki. A hatvan évnél idősebb, a veszélyes foglalkozást űző és az öröklött terheltségben szenvedő egyének itt is ki vannak zárva a biztosításból. Az orvosi vizsgálat hiányát egyébként hosszabb-rövidebb várakozási idő ellensúlyozza, amely egy, két, sőt néha négy évig is eltart és ha a biztosított egyén eközben hal meg, aszerint, amint ez korábban vagy későbben áll be, vagy csak a befizetett díjakat térítik meg, vagy pedig a biztosított összeg kisebb-nagyobb részét, is kifizetik. Minthogy a. minden egyes biztosítással járó kockázat annál nagyobb, minél nagyobb a biztosított összeg, a népbiztosító-társaságok megszabják a biztosított összegek maximális határát. Ez a német intézeteknél átlag 1000-1500 M., a franciáknál 2000 frank, Angliában 100 font sterling. Az átlagos biztosítási összeg a megengedett maximális határ mögött marad. A biztosítási díj fizetése havonta, vagy hetenkint szokott történni, ami megfelel annak a körülménynek, hogy a munkások is − többnyire hetenkint kapják a bérüket, mert így elkerülhető lesz, hogy gazdaságilag gyengébb elemek bizonyos időpontokig nagyobb összegeket legyenek kénytelenek megtakarítani, ami gyakran keresztülvihetetlennek bizonyulna. Az egy összegbe fizetendő biztosítási díjak ennek következtében alacsonyak. Ez a fizetési módozat sok tekintetben megfelel az alsóbb néposztályok érdekeinek és kedveltté tette közöttük a népbiztosítási Viszont azonban jelentékeny kiadási többletet idéz elő, amelyet a biztosítottaknak kell fedezniük. A népbiztosítás elterjedésében nagy részük volt az ügynököknek. Ha a biztosítási díj fizetése kellő időben nem történik, akkor egy bizonyos idő (3., 6., vagy 12 hónap) múlva, ha a biztosított e közben nem fizeti meg a díjat, a biztosítás érvényét veszti. De ha egy biztosítási kötvény már 2, 3, vagy 5 éve fennáll, akkor már *többé* nem vesztheti el teljesen az érvényességét, hanem, ha ezután a biztosított a díjfizetést beszünteti, a biztosított összeg megfelelő mértékben redukáltatik.

A népbiztosítás ellen főképen azt szokták érvül felhozni, hogy a biztosítottak relatíve kevés esetben érik el a céljukat és hogy a kisember a biztosítás áldásait − főképen a nagy igazgatási költségek és ügynöki províziók miatt, drágán fizeti meg. A népbiztosítás és az ügynökök védői viszont arra szeretnek rámutatni, hogy az ügynökök többnyire ugyanazon néposztályból valók, mint a biztosítottak, a biztosítottak életviszonyait pontosan ismerik ós így a legalkalmasabbak arra, hogy nekik tanácscsal szolgáljanak. Ezeknek azonban azt lehet felelni, hogy az ügynökök többnyire maguk sem értenek a biztosítás-ügyhöz és hogy rájuk nézve elsősorban a provízió szempontja az irányadó. Súlyos érv a népbiztosítás mai formája ellen, hogy a kötvények viszonylag számos esetben vesztik el túlkorán az érvényüket és hogy Németországban 1907-ben átlag 136 M. volt egy-egy kötvényre esedékes. Az anyagi szolgáltatás jelentéktelensége az első jele a népbiztosítás gazdasági szempontból való értéktelenségének. A népbiztosításoknál az átlagos időtartam 10−15 év. A halálozási tabellák szerint a biztosítottak: 80−90%-a éri meg ezt a terminust, a társaságok tapasztalatai azt mutatják, hogy ez az arány még nagyobb; minthogy ők nagyobb értéket fizettek be, mint amekkorát biztosítási összeg fejében visszakaphatnak, rájuk nézve a népbiztosítás drága kényszer takarékpénztár jellegét ölti. A többieknek (t. i. a korán elhunytaknak) a számát, akik nagyobb összeget kapnak, mint amekkorát díj gyanánt befizet-

tek, a várakozási idő jelentékenyen leszállítja. Ily szempontból tehát a népbiztosítás az összességre nézve gazdaságilag nemcsak értéktelen, hanem káros is. A népbiztosítás legnagyobb hátránya, hogy a díjfizetésnek szabályos időközökben való ismétlődését kívánja meg, és így nem részesíti kellő figyelemben az általa biztosítottak kereseti viszonyait és gazdasági helyzetét. Az is bizonyos, hogy a sok kis biztosítás megszerzése, igazgatása és fenntartása, a hetenkinti incasso stb. jelentékeny kiadási többletre és így drágulásra vezet, ami szintén a biztosított szegény néposztályra nehezedik. Már pedig a nagy üzleti kiadások a mai magán népbiztosítás lényegében rejlenek és ennek gyökeres megreformálása nélkül nem redukálhatok nagyobb arányban.

Arra a kérdésre, hogy minő előnyös hatásai voltak a népbiztosításnak, Mac Gall a következőkép felel: 1. A biztosítási gondolat roppant általánosítása. 2. Annak a tudatnak az elterjesztése, hogy kis összegek biztosítása és kis díjak fizetése is hasznot hajt a magánbiztosító-társaságoknak. 3. Annak a tudatnak az elterjesztése, hogy úgyszólván mindenki biztosítható − Kétségen kívül áll, hogy a társaságok és hogy az ő részvényeseikre nézve ezek az előnyök nagy mértékben jelentkeztek. Az előnyök csak a biztosítottak szempontjából kérdésesek. Az ő szempontjukból vizsgálva a dolgot, épen azt kell megállapítanunk, hogy a népbiztosítás − eddigi eredményei alapján megítélve − nem jelent haladást, a halálozási pénztárakkal szemben.

A népbiztosítást a kisember takarékpénztárának is szokták nevezni. Ez a hasonlat azonban erősen sántikál. A népbiztosításnál egy szigorú fizetési kötelezettséget vállal magára az illető. Ha a fizetést félbeszakítja, akkor csak a díjtartalékösszeg egy részét kapja csak a legjob esetben is vissza. A befizetett összegek fölötti szabad rendelkezés teljesen ki van zárva. A takarékpénztárnál ellenben nincs az ember sem bizonyos időhöz *kötve,* sem meghatározott összegek fizetésére kötelezve. Megtakarított pénzét − melyért mérsékelt kamatot kap, bármikor felhasználhatja, ha szüksége van rá. Azonkívül a népbiztosító-társaságok ügyfelei tulnyomólag a jobb fizetésű ipari munkásságból toborzódnak, míg a takarékpénztár az u. n. filléres takarékpénztár alakjában a legszegényebbeknek is rendelkezésükre áll.

A népbiztosítás fejlődésében most új irányok mutatkoznak. Ezek főképviselői a stuttgarti „munkástakarék- és népbiztosítás” és a düsseldorfi „Vereins Versicherungs-Bank für Beutschland.” Az előbbi azt a nagy újitást létesítette, hogy a munkás akkor, annyit és annyiszor fizethet, ahogy azt akarja. Azonkívül sokkal olcsób is a népbiztosításnál, mert a tagszerzési és az incasso költségei kisebbek, minthogy ezt munkás- és más egyesületekre bízza és nem alkalmaz ügynököket. A „Vereins Versicherungs-Bank für Deutschland” újításai közül kiemelhetjük. A költségek és díjak hasonló alapon történő leszállítását és azonkívül különösen az intézet közhasznú jellegét. Azok a nagy Összegek, amelyek másutt csak a részvényeseket gazdagítják, itt a biztoeitották tulajdonába jutnak. A részvényesek meggazdagodási törekvése helyett a biztosított széles néprétegek kölcsönös érdekeinek minél teljesebb kielégítése mint uralkodó tendencia: ez az a jellemvonás, amelynek a düsseldorfi „Vereins Versicherungs-Bank Deutschland” a jelentőségét főképen köszönheti, és amelynek további elterjedése szociálpolitikai szempontból ép olyan kívánatos, mint amennyire valószínű.

Még csak azt akarjuk megemlíteni, hogy az itt ismertetett adatokat dr. Paul Arthur Söhner „Die private Volksversicherung” (Tübingen 1911) c. könyvéből merítettük.

Vajda Mihály.